

УДК 338:43(477.63)

Гаркавий В.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет***РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ АГРАРНОГО СЕКТОРА
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2015 РІК****PROGRESS MADE IN THE AGRICULTURAL SECTOR
OF DNIPROPETROVSK REGION IN 2015****АНОТАЦІЯ**

У статті визначено питому вагу Дніпропетровської області і деяких сусідніх областей в українському виробництві ключових груп продукції рослинництва й тваринництва. Запропоновано низку шляхів розвитку в разі виникнення можливих змін у спеціалізації сільськогосподарських підприємств області з урахуванням специфіки регіону.

Ключові слова: сільське господарство, питома вага, Дніпропетровська область, виробництво сільськогосподарської продукції.

АННОТАЦИЯ

В статье определены удельный вес Днепропетровской области и других соседних областей в украинском производстве ключевых групп продукции растениеводства и животноводства. Предложен ряд путей развития в случае возникновения возможных изменений в специализации сельскохозяйственных предприятий области с учетом специфики региона.

Ключевые слова: сельское хозяйство, удельный вес, Днепропетровская область, производство сельскохозяйственной продукции.

ANNOTATION

The article defines the specific weight of Dnepropetrovsk region and some neighboring regions in Russia's total production of key product groups crops and livestock. A number of development paths in the event of possible changes in the specialization of agricultural enterprises in the region taking into account specifics of the region.

Keywords: agriculture, specific gravity, Dnipropetrovsk oblast, agricultural production.

Постановка проблеми. Сільське господарство є найважливішою складовою частиною агропромислового комплексу (далі – АПК), до якої, крім господарств, безпосередньо пов'язаних із розробленням природних ресурсів, належать галузі обробної промисловості, що виробляють засоби виробництва для сільського господарства (машини, добрива тощо) та переробляють сільськогосподарську сировину в кінцеву споживчу продукцію.

Розвиток сільського господарства залежить від залагодження проблем власності на землі і форм землекористування, що використовуються. На відміну від інших факторів виробництва, земля має низку специфічних рис: відсутність можливості переміщення як фактору виробництва, непередбачуваність (залежність від ґрунтово-кліматичних умов), обмеженість резервів для розширення використання в сільськогосподарських цілях, межею продуктивності.

Метою статті є проведення аналізу результатів роботи сільськогосподарських виробників Дніпропетровської області за 2015 р. та визначення перспектив розвитку цієї галузі в регіоні у майбутньому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дніпропетровська область – серед лідерів в Україні за валовими зборами зерна й сояшнику. Перспективними напрямками АПК області також є виробництво тваринницької продукції, овочів, перероблення сільськогосподарської продукції з подальшим доведенням до споживача.

Майже 70% валової продукції сільського господарства області виробляється в галузі рослинництва. Її розвиток спрямований на підвищенні культури землеробства, впровадження енергоощадних технологій, нових сортів і гібридів зернових, олійних культур, підвищенні ефективності використання сільськогосподарських земель.

Зерновий напрям у рослинництві має головне значення. За вирощуванням зернових область займає 3-тє місце в Україні. Основна зернова культура – озима пшениця. Також розповсюджені посіви ярого ячменю, кукурудзи, проса, ріпаку. Провідною технічною культурою є сояшник. Збір зернових культур щорічно становить у середньому 3,1–3,7 млн т, сояшнику – до 1,2 млн т.

Дніпропетровська область постачає зерно та сояшникову олію в північні регіони країни. Крім того, вона є потужним експортером продукції сільського господарства й продуктів її перероблення.

У Дніпропетровській області спостерігаються сприятливі умови для розвитку садівництва та виноградарства. Наявність родючих ґрунтів, велика кількість тепла й сонячних днів, зрощення створюють передумови для зростання плодово-ягідних культур і винограду найрізноманітніших порід та сортів.

У табл. 1 наведено порівняльний аналіз урожайності декількох сільськогосподарських культур, зібраної в 2015 р. у Дніпропетровській області, з середньою урожайністю по країні та з максимальною урожайністю цієї культури, одержаною в регіонах України, згідно з даними Державної служби статистики України.

З табл. 1 видно, що в минулому році в Дніпропетровській області одержали вищу урожайність за всіма відібраними для аналізу культурами, ніж у сусідній, Запорізькій області. Але в Полтавській області урожайність усіх культур була вищою за відповідні показники Дніпропетровщини. У Харківській області в 2015 р. також були отримані високі показники врожай-

ності цих культур. Лише урожайність цукрового буряка на Дніпропетровщині була вищою, ніж на Харківщині.

У цілому в 2015 р. найвища урожайність цукрових буряків по Україні була зафіксована в Миколаївській області – 572,4 ц/га. До речі, за цим показником 2-ге місце займає Київська область (560,9 ц/га), а 3-тє – Івано-Франківська область з урожайністю цукрових буряків 515,7 ц/га. Для декого такий рекордний урожай цукрових буряків на півдні України може здатись неможливим, але якщо згадати, які врожаї цієї культури збирають, наприклад, у Туреччині або Індії, то ситуація з 572,4 ц/га у Миколаївській області не буде здаватись суперечливою.

За іншими обраними для аналізу культурами максимальна урожайність у 2015 р. становила:

- пшениця – 55,8 ц/га (Хмельницька область);
- кукурудза на зерно – 76,6 ц/га (Сумська область);
- просо – 32,1 ц/га (Черкаська область);
- соняшник – 29,1 ц/га (Харківська область).

Якщо ж порівнювати середню урожайність у Дніпропетровській області з середньою урожайністю по Україні (див. табл. 1), то можна помітити, що урожайність пшениці в середньому по області не досягає навіть 90% середньої по Україні, а урожайність кукурудзи на зерно становить лише 2/3 середньої по країні. Водночас

урожайність таких культур, як просо, цукрові буряки та соняшник, в області близька або навіть переважає на декілька відсотків середню урожайність цих культур по Україні.

У табл. 2 визначена питома вага й місце Дніпропетровської області та деяких сусідніх областей у виробництві сільськогосподарських культур у 2015 р.

Таким чином, аналізуючи табл. 2, ми бачимо, що Дніпропетровська область займає почесне 3-тє місце в країні з виробництва зернових та зернобобових культур. Більше цієї продукції виробляється лише в Полтавській і Харківській областях. За обсягом виробництва цукрового буряка Дніпропетровська й Івано-Франківська області розділяють 16-тє й 17-тє місця в країні (за цим показником на першому 1-му місці знаходиться Вінницька область). Але за питомою вагою виробленого насіння соняшнику (10,7%) в загальному виробництві цієї продукції в Україні у 2015 р. Дніпропетровська область займає 1-ше місце. Харківська й Кіровоградська області (за цим показником) розділяють 2-ге та 3-тє місця відповідно. Запорізька область за обсягами виробництва насіння соняшнику займає 4-тє місце в Україні.

Якщо ж розглядати ситуацію в динаміці, то можна помітити, що в Україні спостерігається збільшення обсягів виробництва зернових і зернобобових культур – +5,7% за 2011–2015 рр. Водночас слід зазначити, що валові збори цієї категорії продукції рослинництва за 2015 р.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз урожайності сільськогосподарських культур у Дніпропетровській області з іншими регіонами України за 2015 р., ц/га

Область	Пшениця	Кукурудза на зерно	Просо	Цукрові буряки	Соняшник
Дніпропетровська	34,1	37,6	18,7	426,5	22,4
Запорізька	31,4	34,5	18,9	–	17,9
Полтавська	43,7	73,0	30,0	487,5	26,9
Харківська	39,3	54,1	24,5	348,6	29,1
По Україні: – у середньому	38,8	57,1	18,9	435,8	21,6
– максимальне значення показника	55,8	76,6	32,1	572,4	29,1
Дніпропетровська область, % до: – середнього показника по Україні;	87,9	65,8	98,9	97,9	103,7
– максимального значення показника	61,1	49,1	58,3	74,5	77,0

Джерело: побудовано автором на основі [3, с. 79–109]

Таблиця 2

Питома вага й місце Дніпропетровської області у виробництві сільськогосподарських культур у 2015 р.

Область	Зернові та зернобобові культури		Цукрові буряки		Соняшник	
	питома вага, %	місце регіону	питома вага, %	місце регіону	питома вага, %	місце регіону
Дніпропетровська	6,4	3	0,3	16–17	10,7	1
Запорізька	4,5	13	–	–	8,6	4
Полтавська	8,9	1	13,5	2	7,6	6
Харківська	7,0	2	5,2	8	10,5	2–3
Україна	100,0		100,0		100,0	

Джерело: побудовано автором на основі [3, с. 163]

Таблиця 3

Виробництво продукції тваринництва в Україні в 2015 р.

Область	Молоко		Яйця		Вирощування худоби і птиці	
	тис. т	питома вага, %	млн шт.	питома вага, %	тис. т	питома вага, %
Дніпропетровська	344,3	3,22	923,9	5,5	300,8	9,4
Запорізька	260,5	2,4	719,6	4,3	84,3	2,6
Полтавська	794,1	7,4	667,9	4,0	108,8	3,4
Харківська	524,7	4,9	699,7	4,2	130,3	4,1
По Україні	10682,4	100,0	16780,4	100,0	3200,4	100,0

Джерело: побудовано автором на основі [4, с. 97–163]

порівняно з результатами 2013 р. (максимальний рівень показника) скоротились на 4,1%. Однією з причин цього явища може бути відсутність інформації з тимчасово окупованих територій України. Безпосередньою причиною зменшення обсягів виробництва в країні цукрових буряків є скорочення площ їх посіву. У 2015 р. зафіксовано максимальний обсяг виробництва насіння соняшнику за досліджуваній період. Частково це пояснюється зростанням площ під цією культурою (+9,4% до рівня 2011 р.). Але позитивний вплив на динаміку цього показника має і зростання урожайності насіння соняшнику в Україні [2].

Виробництво основних категорій продукції тваринництва в Україні за 2015 р. зображено в табл. 3.

Незважаючи на те, що Дніпропетровська область є густонаселеним регіоном з високою часткою міського населення, питома вага виробленого молока становить всього 3,22% обсягів загальноукраїнського виробництва цієї продукції. Якщо визначати місце регіонів України з виробництва молока у вигляді зранжованого ряду за ознакою зниження рівня показника, то Дніпропетровська область займає одне з останніх місць у країні – 18-те. Тоді як Полтавська область зайняла б 2-ге місце, а Харківська область – 8-ме. Водночас зазначимо, що за показником виробництва яєць Дніпропетровська область у 2015 р. зайняла 4-те місце в Україні (5,5% загального виробництва), а за вирощуванням худоби й птиці – навіть 3-тє (9,4%).

Якщо ж порівнювати обсяги виробництва продукції тваринництва в Дніпропетровській області за минулий 2015 р. з результатами 2014 р., то можна помітити, що виробництво молока за рік скоротилось на 12,8 тис. т (-3,6%), а виробництво яєць – на 122,1 млн штук (-11,8%) [1, с. 125]. Водночас у регіоні спостерігається збільшення обсягів виробництва худоби й птиці: у 2015 р. у Дніпропетровській області цієї продукції було отримано на 8,6 тис. т (+2,9%) більше, ніж у 2014 р.

Висновки. Сільське господарство є найважливішою складником агропромислового комплексу (АПК), до складу якого, крім господарств, безпосередньо пов'язаних з розробкою природних ресурсів, належать галузі обробної промисловості, що виготовляють засоби виробництва для сільського господарства (машини, добрива

тощо) та переробляють сільськогосподарську сировину в кінцеву споживчу продукцію.

Дніпропетровська область – серед лідерів в Україні за валовими зборами зерна та соняшнику. Перспективними напрямками АПК області також є виробництво тваринницької продукції, овочів, перероблення сільськогосподарської продукції з подальшим доведенням до споживача.

Майже 70% валової продукції сільського господарства області виробляється в галузі рослинництва. Її розвиток базується на підвищенні культури землеробства, впровадженні енергоощадних технологій, нових сортів і гібридів зернових, олійних культур, підвищенні ефективності використання сільськогосподарських земель.

Зерновий напрям у рослинництві має першорядне значення. За вирощування зернових область займає 3-тє місце в Україні. Головна зернова культура – озима пшениця. Також популярні посіви ярого ячменю, кукурудзи, проса, ріпаку. Провідною технічною культурою є соняшник. Збір зернових культур щорічно становить у середньому 3,1–3,7 млн т, соняшнику – до 1,2 млн т.

Дніпропетровська область постачає зерно та соняшникову олію в північні регіони країни. Крім того, вона є потужним експортером продукції сільського господарства й продуктів її перероблення.

У Дніпропетровській області спостерігаються сприятливі умови для розвитку садівництва та виноградарства. Наявність родючих ґрунтів, велика кількість тепла й сонячних днів, зрошення створюють передумови для зростання плодово-ягідних культур і винограду найрізноманітніших порід та сортів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гаркавий В.В. Особливості розвитку аграрного сектору Дніпропетровської області / В.В. Гаркавий // Науковий вісник БДФЕУ. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 28. – Ч. 2. – С. 124–126.
2. Гаркавий В.В. Результати роботи рослинницьких галузей сільського господарства України у 2015 р. / В.В. Гаркавий // Економіка та суспільство. – 2016. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua>.
3. Рослинництво України: статистичний збірник. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
4. Тваринництво України: статистичний збірник. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.